

Informatika – fél évszázad tükrében

Interjú Alföldi Istvánna

Nyugdíjba vonul 2019. október 31-ével a Neumann János Számítógép-tudományi Társaság (NJSZT) ügyvezető igazgatója, Alföldi István, aki már a hatvanas évek végétől behatóan foglalkozott a Magyarországon akkor még gyermekcipőben járó informatikával. Az IME Tanácsadó Testületének tagja lapunknak adott interjújában áttekintette a szakmai életútját övező legfontosabb állomásokat, amelyek tükrében jól érzékelhető a hazai informatika terén végbement fejlődés is.

– Az NJSZT ügyvezető igazgatói stafétájának átadásával szakmai pályafutásának egyik jelentős, meghatározó szakasza zárul le. Az ön nevéhez fűződik az NJSZT mottójának megalkotása: „Megőrizni a múlt értékeit, alkalmazkodni a jelenhez, befolyásolni a jövőt.” Megfogalmazott valamilyen személyes „ars poeticát” is?

Projektszemléletű ember vagyok, hiszen már középiskolás koromtól kezdve a mai napig folyamatosan valamilyen projekt megvalósítása lebegett a szemem előtt. Valóban kikristályosodott bennem egyfajta életfilozófia, amely azt az „egyszerű” kérdést hivatott megválaszolni, hogy miért érdemes élni. Az én olvasatomban az életnek az adhat értelmet, ha minél több dolgot megismerünk, nyomot hagyunk magunk után, segítünk másokon és mindeközben még élvezni is tudjuk az életünket. Ebben a felsorolásban nincs fontossági sorrend, hiszen azt, hogy aktuálisan melyik hitvallást tekintem iránymutatónak, mindig az adott életszakasz határozza meg.

SZÁMÍTÁSTECHNIKA – A KEZDETEKTŐL

– Mikor kezdett el a számítástechnikával foglalkozni?

A Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karára jártam, és mivel – köszönhetően középiskolai tanáromnak, **Hegedűs Gyulának** – a matematika iránt fogékony voltam, harmadévből, amikor szakosodni kellett, a számítástechnika ágazatot választottam. A miénk volt a második olyan évfolyam az egyetemen, amely számára választható volt ez a szakirány, hiszen a hatvanas években a számítástechnika még igencsak gyermekcipőben járt. Sokat köszönhetek egy másik kiváló tanáromnak, **Simonyi Károlynak** is, aki a kedvenc tárgyat, a villamosságtant oktatta az egyetemen. Ő lendített át azon a krízisen, amit az okozott bennem, hogy a harmadik félévben éppen ebből a tárgyból küldtek utóvizsgára. Első és egyben utolsó utóvizsgámon azt mondta: „Kolléga, mivel utóvizsgán nem adhatok ötöst, be kell érnie a négyessel.” Villamosmérnöki és mérnök-tanári diplomám átvétele után, 1972-ben a Központi Statisztikai Hivatalban (KSH) kezdtem dolgozni, mégpedig azért ott, mert a szocia-

lista országokat sújtó embargó miatt az volt az egyik olyan a kevés hazai intézmények között, ahol az akkori korszerű számítástechnikai eszközök hozzáférhetőek voltak. A KSH Számítógépközpontjában újfent egy nagyszerű emberrel, **Gyarmati Péterrel** hozott össze a sors, akitől sokat tanultam, és aki a főnököm lett. Programozással foglalkoztam, és többek közt egy olyan programrendszert alkottam meg, amelyet 1976-ban helyeztek üzembe, és csak azért kellett leállítani 1999-ben, mert az Y2K problematikája miatt nem volt képes átállni a 2000-es naptárra. Ezt követően a KSH országos adatkezelési és adatfeldolgozó rendszerének a teljes átalakítása volt a feladatom. Ez egy óriási projekt volt, amelynek megvalósítása közben – nem először és nem is utoljára – meggyőződhettem arról, hogy emberi kapcsolatok nélkül semmit sem lehet létrehozni. A területi szervezetek korábban lyukszalagra, illetve lyukkártyára rögzítették az adatokat, majd azt postán küldték be a központba. Ha hiba keletkezett, központilag próbálták azt kijavítani az adott kor technikai színvonalának megfelelően. Amikor a technika fejlődése ennél többet is lehetővé tett, úgy döntöttünk, hogy decentralizáljuk a rendszert, és ennek megfelelően a hibákat ott kell kijavítani, ahol azok keletkeztek. Ehhez egy teljesen újfajta szemléletet kellett elsajátítaniuk a megyei igazgatóságok szakembereinek, akiknek a meggyőzése az én feladatom volt. E munka kapcsán bejártam az országot, volt olyan időszak, amikor háromezer ember nevét tartottam észben. Fantasztikus érzés volt számomra, hogy az emberek hajlandóak voltak együttműködni velem ebben a számukra kényelmesnek nem nevezhető átállásban. A projekt olyannyira sikeresen zárult, hogy 1985-ben megkaptam a Munka Érdemrend ezüst fokozata kitüntetését. Ezt követően kineveztek a KSH Számítógépközpontjának fejlesztési igazgatójává. Azonban a rendszerváltás közeledtével a KSH támogatottsága egyre inkább csökkent, a fejlesztéshez szükséges feltételek egyre kevésbé álltak rendelkezésre. Így egyre kevésbé tudtam feladattal ellátni a munkatársaimat, ezért 1990 elején felmondtam a KSH-nál.

– Mi volt a következő állomás?

Az MTA KFKI Mérés- és Számítástechnikai Kutatóintézetének vezető munkatársa lettem, ahol az addig nem létező kormányzati informatika kialakítását bízták rám. Ezt követően a KFKI alatt működő ISYS Kft.-nél az Országos Büntetés-végrehajtási Hivatal (OBVH) országos informatikai rendszerének megtervezése és a projekt vezetése lett a feladatom. Ez egy nagyszerű projekt volt, amelynek megvalósítása során újból országjárásba fogtam, gyakorlatilag végigjártam az ország büntetés-végrehajtó intézeteit. 1993-ban egy fejedelmesség közvetítésével jutottam el a BULL magyarországi leányvállalatához, ahova pusztán kíváncsiságból mentem el

egy beszélgetésre. Néhány hét múlva visszahívtak azzal, hogy rám bízna a kormányzati informatikai üzletág vezetését. Mivel az OBVH-nál addigra már a rám bízott projekt sínre került, úgy döntöttem, elfogadom a pozíciót. Két év elteltével, egy francia, majd egy holland igazgató után én lehettem volna a BULL Magyarország Kft. első magyar vezetője. Ám a párizsi anyacégnél folytatott egyeztető megbeszélés során nyilvánvalóvá vált számomra, hogy az irányomban támasztott elvárások nem egyeztethetők össze a saját elképzeléseimmel. Kiléptem a BULL-tól, és még abban az évben, 1995-ben a KOPINT-DATORG Rt. informatikai igazgatója lettem, és számos stratégiai fontosságú, országos szintű projektet irányítottam. Ekkor kezdtem foglalkozni az egészségügyi informatikával, ám a közreműködéssel sikeresen elinduló, világbanki támogatási alapot felhasználó ún. Kórházvezetést Támogató Információsrendszer programot sajnos leállították.

– A későbbiekben is az érdeklődése homlokterében maradt az egészségügy?

Az egészség téma szakmai pályafutásom bizonyos szakaszaiban – például az ÁNTSZ, illetve az Országos Vérellátó Központ informatikai tanácsadójaként – végzett munkám során is központi szerepet játszott. Mindemellett az IME szaklappal – mint az egészségüggyel igen magas szakmai színvonalon foglalkozó fórummal – és szerkesztőségének több tagjával az alapítás óta szoros együttműködést folytattam. Megtiszteltetés számomra, hogy tagja lehetek e magas rangú tudományos folyóirat Tanácsadó Testületének, amelynek korábbi elnökével, Dr. Naszlady Attila professzorral igen jó kapcsolatot ápoltam, és több projektben együtt is dolgozhattam. Személyes elkötelezettségem az egészség téma iránt tehát megmaradt, és ebben a gondolatiségben már régebben megfogalmazódott bennem, hogy az EGÉSZség az életünk egészét átható érték. Schopenhauer bölcs mondatával: „Az egészség nem minden, de egészség nélkül minden semmi.”

AZ NJSZT ÉLÉN

– Hogyan került kapcsolatba a Neumann János Számítógép-tudományi Társasággal?

Jómagam 1968-ban, az alapítás évében, egyetemistaként léptem be a társaságba, így személyes emlékeim vannak a kezdetekről és a későbbi működéséről is. Megalakulása után a társaság olyan körülmények között működött, amikor a szakmai-tudományos társaságoknak és egyesületeknek a működéséhez állami források is rendelkezésre álltak. Természetesen a tudományosság már akkor is meghatározta a működését. A rendszerváltásig nem is igen volt más szervezet, amelynek a látókörében benne lett volna a számítástechnika. Így a rendszerváltásra az NJSZT a szakmai közösségeivel és a tehetséggondozó tevékenységével már elért egy bizonyos szintet, és fontos tényezővé vált. Az 1990-es években gombamód kezdtek szaporodni azok a társaságok, amelyek az informatika valamely részterületével foglalkoztak. Az NJSZT nehézségeinek jelentős fokozódása jelle-

mezte ezt az időszakot, annak ellenére, hogy Nemzetközi Olimpiai Bizottság több pályázó ország előtt hazánknak ítélte oda az 1996-os Nemzetközi Informatikai Diákolimpia rendezésének a jogát. A Művelődési és Köznevelési Minisztérium, a Munkaügyi Minisztérium, az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság és a Magyar Tudományos Akadémia elvi támogatását megszerezve a Neumann Társaság vállalta el a rendezvény megszervezését. 1997-ben kértek fel az ügyvezető igazgatói feladatkör ellátására, én pedig igyekeztem alkalmazkodni az akkori, meglehetősen hektikus környezethez.

– Honnan sikerült bevételre szert tenniük?

Amikor egy régi ismerősöm, Dömölki Bálint – aki korábban az NJSZT elnöke is volt – megkeresett azzal, hogy elvállalnám-e a társaság ügyvezetését, elmondta, hogy az informatikai írástudás elterjesztése céljából 1996-ban elindult az ún. ECDL (European Computer Driving Licence, magyarul Európai Számítógép-használói Jogosítvány, Európán kívül ICDL, vagyis International Computer Driving Licence), az informatikai írástudás nemzetközileg egységes bizonyítványának programja. Mivel az ECDL programot Európa-szerte non-profit szervezetek bonyolították, Magyarország számára a Neumann Társaságon keresztül nyílt lehetőség a csatlakozásra. A program hazai meghonosítása volt az első feladat, amelyet a társaság ügyvezetőjeként rám bízta, és – a kérdésére válaszolva – e tevékenység révén sikerült bevételhez is juttatni a társaságot. Ez a vizsgarendszer ma már a világ 150 országában működik, és büszkén számolhatok be arról, hogy az eredményességet tekintve hazánk máig az első tíz ország között szerepel. Az ECDL program három fő üzenete a szociális felelősségtudat, a szoftver függetlenség és a minőség. Ez utóbbiért, a minőségbiztosításért a Quality Assurance Committee elnevezésű öttagú csúcsembizottság felel, amelynek sok éven át jómagam is tagja voltam.

– Mire fordítja a Társaság a bevételeit?

Egyrészt a tehetséggondozó tevékenységre, a szakmai és területi közösségek munkájának támogatására, és nem utolsósorban informatikatörténeti ereklyék muzeális bemutatására, másrészt a Társaság működtetésére, és az irodánkul szolgáló ingatlanok megvásárlására és felújítására. Hatalmas, muzeális besorolású gyűjteményt sikerült összeállítanunk, melynek legkiemelkedőbb elemeinek kiállításával, bemutatásával létrehoztuk a világ vezető technikatörténeti múzeumaival versengő informatikatörténeti gyűjteményt és kiállítást. Tettük ezt – a világon egyedülálló módon – civil szervezetenként, szponzoráció és minden egyéb támogatás nélkül, rendkívül nagy anyagi erőfeszítések árán. „A jövő múltja” című szegedi kiállítás 2013. június 25-én megtartott ünnepélyes megnyitóját megtisztelte jelenlétével névadónk lánya, Marina von Neumann Whitman, akit látogatása első napján személyesen kísérhettem el az őt fogadó Áder János köztársasági elnökhöz.

– A Neumann Társaság megalakulása 50. évfordulója alkalmából, 2018-ban Jubileumi díjat alapított, amelyet tízévente ítél oda annak a személynek, aki a legtöbbet tette az NJSZT közösségéért. Mit érzett, amikor elsőként vehette át a díjat?

Nagy öröm és megtiszteltetés számomra, hogy a Neumann Társaság engem tartott méltónak erre a rangos elismerésre. Talán büszke lehetek arra, hogy máig 512 ezren kezdték meg ECDL tanulmányaikat, ami egyben azt is jelenti, hogy több mint félmillióan tettek szert olyan kompetenciára, ami megkönnyíti a mindennapi munkavégzésüket és növeli a munkaerő-piaci versenyképességüket. A teljesség kedvéért hozzátenném, hogy attól a céltól, amelyet 2007-ben vágyként megfogalmaztam – miszerint Magyarországon legalább másfél-kétfélmillió embernek kellene digitálisan kompetensnek lennie – még messze vagyunk, pedig ez sokat segítene az ország versenyképességének fokozásában. Büszke lehetek továbbá a már említett informatikatörténeti kiállítás létrehozására, Marina von Neumann Whitman barátságára, de még büszkébb azokra az emberekre, akik összegyűjtötték a kiállításra kerülő ritkaságokat. Büszke lehetek arra, hogy az NJSZT olyan tehetséggondozó programokat támogat, amelyek révén például az idei, Azerbajdzsánban lezajlott Nemzetközi Informatikai Diákolimpiáról (IOI) a Tehetséggondozási Szakosztályunk munkatársai által felkészített magyar csapat egy arany és egy bronzéremmel térhetett haza. Sikerként könyvelhetjük el továbbá azt is, hogy a rendezvény zárónapján az IOI döntőbizottsága bejelentette: a Neumann János Számítógép-tudományi Társaság, a Digitális Jólét Program és a Szegedi Tudományegyetem közös pályázata alapján Magyarországnak ítélte a 2023-as IOI megrendezésének jogát. Végül, de nem utolsósorban büszke vagyok mindazokra a kollégákra, akiknek a munkája nélkül a szakmai pályafutásom alatt megvalósult nagy projektek egyike sem jöhetett volna létre.

– Mire gondol, miközben – ez év október végéig – fokozatosan átadja ügyvezetői feladatait az utódjának?

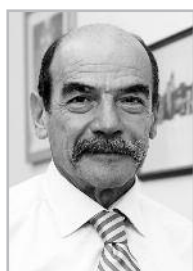
Az elmúlt évtizedekben közvetlen közelről lehettem szemtanúja és aktív közreműködője annak, hogy a számítástechnika a géptermekek után az otthonainkat is meghódította – ennek minden áldásos és esetleg kevésbé hasznos hatásával egyetemben. Számomra öröm látni, hogy a mai gyerekek már készségszinten használják a digitális eszközöket, de fontos, hogy ne csak a szórakozást szolgáló, hanem a munka, vagy tartalom-előállításához használatos eszközöket is hasonló rutinnal kezeljék. Ezért a Neumann János Számítógép-tudományi Társaság tevékenységére a következő évtizedekben is szükség lesz, így nyugodt szívvel adom át a stafétát utódomnak. Úgy gondolom, hogy a tavaly novemberben megújult és az újítások iránt nyitott vezetés komoly biztosítékot jelent a társaság jövőbeni sikeres működésére. Az egyre gyorsabban változó világ szinte naponta új kihívásokat fogalmaz meg, így azt is remélem, hogy – szükség esetén – a továbbiakban is segíteni tudom az NJSZT munkáját. A kapuk nem zárultak be!

Mint azt a beszélgetésünk elején elmondtam, fontosnak tartom, hogy életünk során minél több dolgot megismerjünk, ám mára rádöbbsentem, hogy nem tudok semmit, és a világ megismerhetetlen. Azt a célokat, hogy nyomot hagyjak magam után, talán az említett projektek révén sikerült megvalósítanom. Úgy érzem, a tapasztalataim révén lesz még módom arra is, hogy másoknak segíthessek, és most érkeztem meg életem azon szakaszába, amikor nagyobb hangsúly kerülhet az élet élvezetére, így annak részeként a nagyszülői szerepköröm aktívabb megélésére.

Boromisza Piroska

Alföldi Istvánnal készült korábbi interjúink az IME 2016/5. és 2018/8. számaiban olvashatók.

NÉVJEGY

Alföldi István 1972-ben, a Budapesti Műszaki Egyetemen szerezte villamosmérnöki és mérnök-tanári diplomáját. 1975-ben végzett a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen mérnök-kölgazdász-ként, és 2009-ben Certified in the Governance of Enterprise IT képesítést is nyert. Pályafutását 1972-ben a KSH Számítóközpontjában kezdte, ahol

1986-1990 között a Számítóközpont fejlesztési igazgatója volt. Ezt követően három évig projektmenedzser a KFKI MSZKI-nál, 1993-tól a BULL Magyarország Kft.-nél, majd 1995-től a KOPINT-DATORG Rt.-nél töltött be informatikai vezetői munkakört. 1997-től 2019. október 31-ig a Neumann János Számítógép-tudományi Társaság (NJSZT) ügyvezető igazgatója.

Fontosabb szervezeti tagságok: Szerzői Jogi Szakértő Testület; European Computer Driving Licence Foundation (Írország) nemzetközi minőségbiztosítási csúcshatósági tag 2001-2016; Információrendszer Ellenőrző Egyesülete (ISACA); IME Interdiszciplináris Magyar Egészségügy – Az egészségügyi vezetők szaklapja alapító tagja, Szerkesztőbizottság Tanácsadó Testület; Galaktika folyóirat Tanácsadó Testület; Információs Társadalom folyóirat Szerkesztő bizottság.

Kitüntetései: Munka Érdemrend ezüst fokozat (1985), Neumann-díj (2003), Gábor Dénes emlékérem (2004), A Magyar Informatikáért kitüntetés (2005), Szegedért emlékérem (2014), „Multimédia az oktatásban gyűré” életműdíj (2018), NJSZT Jubileumi díj (2018), IT Business Legendary Award (2019).